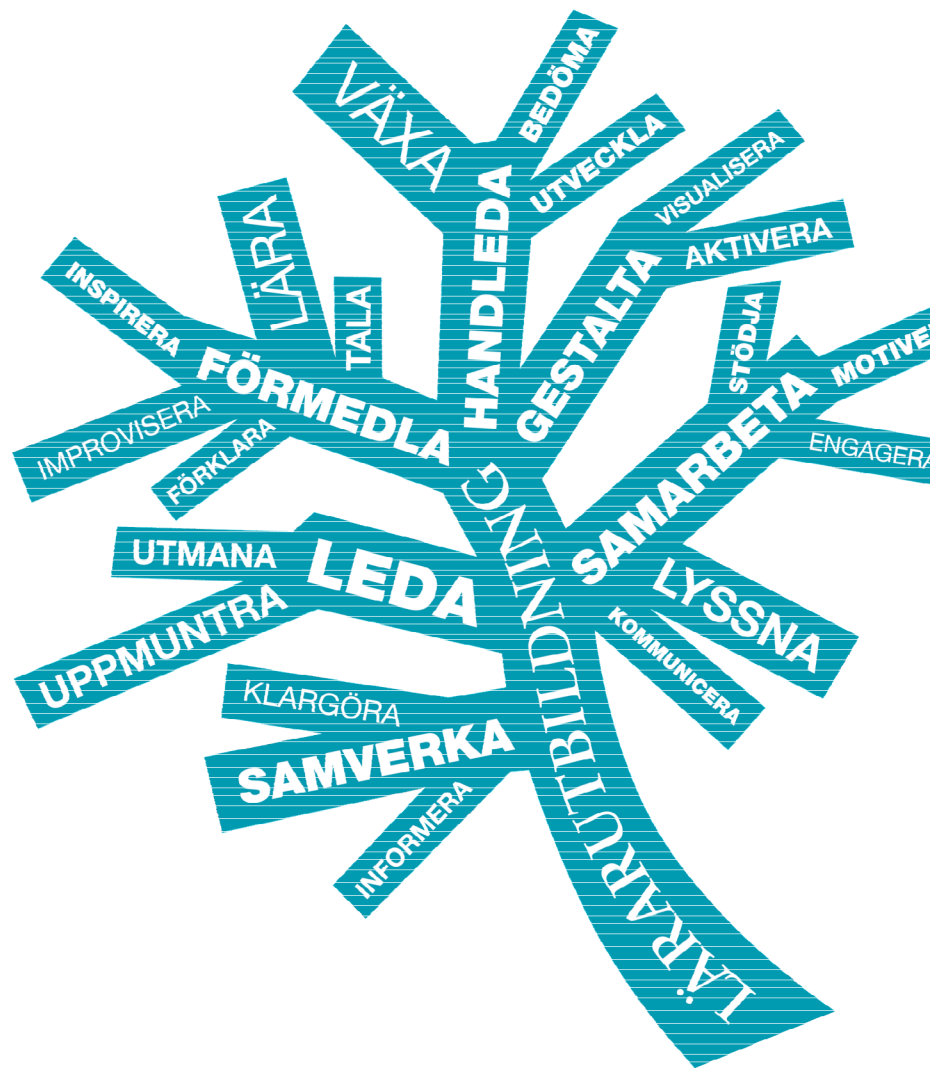

Debatten om slöjd

Hur professioner och vårdnadshavare inom skolan förhåller sig till slöjddämnet plats och status.

Namn Ann-Kristin Sturesson
Program VAL 7–9 slöjd

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Kurs: LVXA1G
Nivå: Grundnivå
Termin/år: HT/2021
Handledare: Joakim Andersson
Examinator: Siri Homlong

Nyckelord: slöjd, slöjddebatt, slöjddämne, obligatoriskt skolämne

Abstract

I svensk grundskola läser eleverna 17 obligatoriska ämnen, slöjd som är *ett* av ämnena utsätts för debatt. Debatten har pågått i varierande styrka, i olika sammanhang, speciellt i medier. Syftet med denna studie var att undersöka hur professioner inom skolan och vårdnadshavare förhåller sig till slöjddämnet.

Utifrån ovanstående syfte ställs följande forskningsfrågor:

- Vilka kunskaper har professioner inom skolan och vårdnadshavare om ämnet slöjd i dagens skola?
- Vilka åsikter om slöjddämnet har professioner inom skolan och vårdnadshavare?

För att besvara studiens syfte användes både kvalitativ- och kvantitativ metod. Som kvalitativ metod genomfördes semistrukturerade intervjuer med fyra ordförande i Barn- och utbildningsnämnden i fyra kommuner, utbildningschefer i fyra kommuner samt åtta rektorer i fyra kommuner. Som kvantitativ metod genomfördes enkäter i Googleformulär med lärare som inte undervisar i slöjd på två F-9 skolor, samt vårdnadshavare.

Studien “Debatten om slöjd - Hur professioner och vårdnadshavare inom skolan förhåller sig till slöjddämnets plats och status” visade att det finns okunskap om slöjddämnets innehåll. Trots detta anser de flesta lärare, vårdnadshavare och andra i ledningsställning i skola att slöjd fortsatt skall vara ett obligatoriskt ämne. För att stödja ämnets plats i skolan finns behov av kunskapsspridning både inom den enskilde skolans aktörer och i hemmet. I förlängningen behövs även slöjdforskning, som genom studier av arbetet i slöjden kan lyfta ämnets innehåll och status.

Keywords: crafts, the craft debate, arts and crafts curriculum, compulsory subjects

In the Swedish school, students study 17 compulsory subjects, crafts (wood, metal and textiles) being one of these subjects. This compulsory subject is under debate. The debate has been ongoing for some time in varying strengths, in different contexts, especially in the media. The purpose of this study was to investigate how professionals in the school and guardians relate to the craft subject.

Based on the above purpose, the following research questions have been asked:

- What knowledge do professionals in the school and guardians have about the subject of crafts in today's school?
- What are the opinions of professionals in the school and guardians regarding the subject crafts?

To answer the purpose of the study, both qualitative and quantitative methods were used. As a qualitative method, semi-structured interviews were conducted with four chairmen of the Children and Education Committee in four municipalities, heads of education in four municipalities and eight principals in four municipalities. As a quantitative method, teachers from two F-9 schools who do not teach the subject crafts, as well as guardians took part in a survey conducted using Google forms.

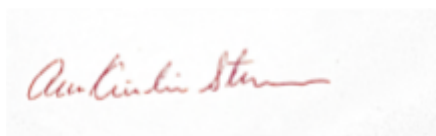
The study “ The craft debate - How the teaching professions and the students guardians relate to the subject crafts regarding its status and necessity” showed that there is an unawareness concerning the content of crafts as a subject. Despite this most teachers, guardians, and others in management positions within schools believe that the subject crafts should continue to be compulsory. To support the subject, there is a need for more information around the content and goals obtained through the study of crafts, both within schools and at home. More research is needed, to raise awareness of the content and enhance the status of the subject crafts.

Förord

Jag vill framföra ett varmt tack till alla som har stöttat mig i mitt arbete med denna uppsats. Ett stort tack till de rektorer, utbildningschefer och ordföranden i Barn- och utbildningsnämnden som tog sig tid för intervjuer och delade med sig av sina åsikter och goda reflektioner. Tack även till de lärare och vårdnadshavare som deltog i min undersökningsenkät. Jag vill även tacka min handledare Joakim Andersson för hjälpen.

Slutligen vill jag rikta ett enormt tack till min underbara vän Ilona Jonasson som varit ett avgörande stöd under hela processen. Utan din input, ditt tålamod och stöttning hade jag nog aldrig kommit till sista punkt.

Strömsnäsbruk 3 januari 2022

Ann-Kristin Stureson

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
2	Bakgrund	2
2.1	Slöjdämnets historia	2
2.2	Slöjdämnet i läro- och kursplaner	3
2.3	Forskning i och om slöjdämnet	5
2.4	Slöjd i världen	6
2.5	Synen på praktisk kontra teoretisk kunskap	6
2.6	Åsiktsyttringar	7
2.7	Bakgrundssammanfattning	8
3	Syfte och frågeställning	9
4	Teoretisk utgångspunkt	10
5	Metod	11
5.1	Val av metod	11
5.2	Urval	13
5.3	Genomförande	13
5.4	Bearbetning och analys	14
5.5	Etiska aspekter	14
6	Resultat	16
6.1	Informanternas kunskaper om slöjdämnet	16
6.2	Informanternas åsikt om slöjd	18
6.3	Resultatsammanfattning	22
6.3.1	Sammanfattning av informanternas kunskaper om slöjdämnet	22
6.3.2	Sammanfattning av informanternas åsikt om slöjd	22
7	Diskussion	24
7.1	Metoddiskussion	24
7.2	Resultatdiskussion	24
7.3	Slutsats	26
8	Referenslista	27
9	Bilagor	30

1 Inledning

Jag har arbetat som obehörig slöjdlärare i närmare tjugo år. Under tiden jag verkat som obehörig har jag fått möjligheten, eller varit tvungen, att arbeta i ett flertal kommuner. Anledningen till att man som obehörig tvingas byta skola beror på att man inte får en fast anställning utan ens tjänst är sökbar för behöriga. Det har varit både lärorikt och splittrat att vara tvungen att byta skola och kommun ofta. Ända sedan jag själv gick i grundskolan har jag drömt om att bli textillärare och i skrivande stund arbetar jag på den grundskola där jag själv var elev.

Under tiden som jag studerat på Göteborgs universitets VALprogram har jag fått fördjupade kunskaper i läroplanen och en djupare förståelse för skolans styrdokument. Jag har fått en större trygghet i min profession som slöjdlärare och ökat min övertygelse om att slöjd är ett mycket betydelsefullt ämne.

Denna termin skriver jag mitt examensarbete, för att i januari 2022 kunna ta min lärarexamen och få min lärarlegitimation, det känns helt överkligt. Jag älskar och har alltid älskat mitt arbete med eleverna. Jag brinner för slöjd och för den pedagogiska undervisningen i slöjd. Det är en stor del av mitt liv, men under de två decennier jag har verkat som obehörig slöjdlärare har debatter om slöjdamnets plats i grundskolan pågått i varierande styrka i olika sammanhang, speciellt i medier.

Jag har i detta examensarbete valt att undersöka hur professioner inom skolan och vårdnadshavare förhåller sig till slöjdamnet. Jag har varit verksam i de fyra kommuner där jag genomfört studien och sett att inställningen till ämnet slöjd varit olika i kommunerna. Mitt examensarbete är viktigt för alla som kommer i kontakt med slöjddebatten, för att medverka till en ökad förståelse för slöjdamnets plats och status i skolan.

2 Bakgrund

I bakgrundskapitlet presenteras först slöjddämnet historia samt hur ämnet skrivits fram i olika läro- och kursplaner över tid. Därefter presenteras forskning om slöjddämnet och om praktisk kontra teoretisk kunskap. I kapitlet visas också i vilka länder slöjd eller slöjdlänkande ämnen finns. Avslutningsvis lyfts några av de åsiktsyttringar i debatten som ligger till grund för studien.

2.1 Slöjddämnet historia

Ordet slöjd kommer från fornsvenskans slöghþ, det motsvarande adjektivet är slögher, som betyder slug, skicklig, händig och konstfärdig (Svenska akademins ordbok, 1981). Skolämnet slöjd infördes i Sverige 1878 och har varit allmänt förekommande i svenska skolor sedan slutet av 1800-talet (Skolverket, 2004, s. 122).

Slöjddämnet företrädde då av Otto Salomon (1849–1907) och Hulda Lundin (1847–1921). Salomon var gosslöjdens företrädare och Lundin var flickslöjdens. Båda ansåg att man med skolslöjden förenade hantverksmässig träning med moralisk fostran och utvecklande av formell bildning. Salomon och Lundin menade att kropp och sinne tränades samtidigt (Borg, 2001). 1874 startade Otto Salomon Nääs slöjdlärarseminarium, vilket var Sveriges första slöjdläroutbildning. Han blev känd för sina pedagogiska tankar och hade inflytande utanför landets gränser (Trotzig, 1988). Enligt Grundskoleboken (2012) uttryckte Salomon "Det är barnet och icke träbiten som i slöjden skall formas".

Hulda Lundin grundade ett slöjdseminarium i Stockholm 1882 och drev det fram till 1905. 1885–1905 var hon ämnesföreståndarinna vid Stockholms folkskolor. Hennes metoder levde länge kvar i folkskolorna (Trotzig, 1997). Lundin hade som mål att skapa goda husmödrar när hon såg till att flickorna fick textilslöjd. Grundskoleboken (2012) återger att Lundin uttryckte "Att öva handen och ögat, att skärpa tanken, att stärka ordningssinnet, att framkalla kärlek till noggrant och omsorgsfullt utfört arbete, och därjämte skall denna undervisning sätta flickan i stånd att fullgöra sina husliga plikter".

Wikiwand (2021) skildrar Carl Malmsten (1888–1972), en man som följde av sin pedagogiska läggning gärna såg sin filosofi i form av något skolprojekt. Grundprinciperna i hans pedagogik, vilken han presenterade i artikelserien "Principer för formsinnets fostran i barndoms- och ungdomsskolor" i Svenska Slöjdföreningens tidskrift 1921 och 1922, var "att barnets ursprungliga skaparlust bör tas om hand från de allra första skolåren och göras fruktbar för hela livet". Han tog därmed avstånd från Salomons slöjdundervisning baserad på "modellserier". Malmstens ansträngningar resulterade 1927 i Olofskolan och 1930 i Carl Malmstens Verkstadsskola i Stockholm, som år 2000 blev en filial till Linköpings universitet.

Svenskt kvinnobiografiskt lexikon (2021) skriver om slöjdpedagogen Maria Nordenfelt (1860–1941), som grundade den så kallade göteborgsmodellen för utbildning i textilslöjd. Nordenfelt startade Skola för hemslöjd 1890 i en tid då textilslöjd var på väg

att bli ett skolämne. Det som skilde hennes pedagogik från Otto Salomon och Hulda Lundin var att hon "lät barn vara barn" och behandlas som de barn de var, vilket innebar att hon fokuserar på hantverket istället för fostran.

Skolslöjden har funnits på skolschemat sedan folkskolans begynnelse, 1852. Slöjd blev obligatoriskt ämne i skolan 1955. Det innebär att de allra flesta ungdomar och vuxna som gått i svensk skola har haft slöjd. (Skolverket, 2004, s. 20).

2.2 Slöjdämnet i läro- och kursplaner

Brage och Frondelius genomförde 2009 intervjuer med 52 vuxna om deras resonemang gällande skolslöjdens värde. En av frågorna som ställdes var om ämnet slöjd är viktigt i dagens och framtidens skola. Endast en informant svarade "nej" och därtill var en tveksam. 50 av 52 informanter svarade alltså "ja" på frågan (Brage et al. 2009, s.32). Informanterna hade undervisats i fyra olika läroplaner Lgr62, Lgr69, Lgr80 och Lpo94. Det framkom inga samband mellan informanternas svar och vilken läroplan de hade undervisats i (Brage & Frondelius, 2009, s. 1).

Enligt Jeansson (2017) har ämnet slöjd liksom skolan i övrigt förändrats i takt med att samhället utvecklats. Den största förändringen inom slöjdämnet skedde i och med implementeringen av läroplanen Lgr11. I tidigare läroplaner talades det mer om görande än om lärande i slöjd. Det blev utgångspunkten för förändringarna i Lgr11. Jeansson menar vidare att med fokus på betygen och för att lyfta fram elevens lärande utformades kunskapskrav i slöjd som skulle göra lärandet synligt. "Jämfört med tidigare kursplaner, formulerades numera kunskapskrav i slöjdämnet som till stor del syftar till att bedömning av andra delar av ämnet än arbetet med hantverk" (Jeansson, 2017, s. 6).

Förändringar mellan den tidigare läroplanen Lpo94 och Lgr11 består av olika delar. I Lpo94 beskrivs undervisningen i slöjd på följande sätt:

Slöjdämnet skall bidra till elevernas allsidiga utveckling genom att öva upp deras skapande, manuella och kommunikativa förmåga. Ämnet skall främja elevernas självständighet, ansvar och förmåga att lösa problem. Detta sker genom att eleverna, utifrån egna idéer, får planera och genomföra hela processen fram till en färdig slöjdprodukt. Att se arbetet växa fram och ta form ger eleverna arbetsglädje och tillfredsställelse och får dem att känna tilltro till den egna förmågan. Undervisningen i slöjd skall ge eleverna kunskaper i olika metoder inom slöjdområdet, känsla för estetiska värden samt kunskaper om material, redskap och maskiner. Den skall utveckla medvetenhet om resurshushållning vid konsumtion och produktion och ge insikt om attitydpåverkan och gruppträck i valsituationer. Slöjdundervisningen skall vidare ge eleverna kännedom om slöjdtraditioner ur ett nationellt, nordiskt och internationellt perspektiv samt ge respekt och förståelse för andra kulturer. Eleverna skall bli medvetna om traditionernas betydelse i olika kulturer och hur dessa kan inspirera till nyskapande. Undervisningen skall också skapa förståelse och intresse för hantverksyrken. Eleverna skall bli medvetna om kvinnors och mäns slöjdtraditioner och få kännedom om den rika skatt av vardagshistoria som dessa

slöjdtraditioner kan förmedla. De kan härigenom få kännedom om både mäns och kvinnors levnadsbetingelser. Ämnet skall ge förutsättningar för båda könen att självständigt klara såväl traditionellt kvinnliga som manliga uppgifter i vardagslivet och att göra funktionella, ekonomiska, estetiska och miljömedvetna bedömningar vid val av material och arbets sätt (Utbildningsdepartementet, 1994, s. 44).

Det som är nytt i Lgr11 jämfört med Lpo94 är att:

- Eleverna ska ges möjligheter att utveckla sin skicklighet i en process där tanke, sinnesupplevelse och handling samverkar.
- Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att värdera resultat.
- Undervisningen ska bidra till att väcka elevernas nyfikenhet att utforska och experimentera, samt ta sig an utmaningar på ett kreativt sätt.
- Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förtrogenhet med begrepp som beskriver arbetsprocesser, redskap och slöjdföremåls estetiska uttryck.
- Eleverna ska ges möjlighet att utveckla kunskaper om arbetsmiljö och säkerhetsfrågor.
- Eleverna ska ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man väljer och hanterar material för att främja en hållbar utveckling.

(Skolverket, 2011, s. 251).

Det som strukits från Lpo94 i Lgr11 är att:

- Undervisningen ska skapa förståelse och intresse för hantverksyrken.
- Eleverna ska bli medvetna om kvinnors och mäns slöjdtraditioner och få kännedom om den rika skatt av vardagshistoria som dessa slöjdtraditioner kan förmedla. Härigenom kan eleverna få kännedom om både mäns och kvinnors levnadsbetingelser.
- Ämnet ska ge förutsättningar för båda könen att självständigt klara såväl traditionellt kvinnliga som manliga uppgifter i vardagslivet.

(Utbildningsdepartementet, 1994, s. 44.) För vidare jämförelse mellan de olika kursplanerna finns målen för undervisning i slöjd i samtliga kursplaner i bilaga 1.

I grundskolans första läroplan, Lgr62 (Kungliga Skolöverstyrelsen, 1962), bestod slöjdämnet av två slöjdarter, textilslöjd samt trä- och metallslöjd, vilket levde kvar i läroplanerna Lgr69 (Skolöverstyrelsen, 1969) och Lgr80. I och med införandet av Lgr80 gavs endast ett betyg i ämnet slöjd och eleverna kunde själva välja vilken slöjdart de ville ha på högstadiet. Slöjdämnet blev därmed *ett* ämne (Skolöverstyrelsen, 1980). I Lpo 94 togs texten om slöjdarternas specifika innehåll också bort (Skolverket, 2004, s. 122). I nuvarande läroplan Lgr11 finns inga nationella bestämmelser eller direktiv som säger att eleverna ska eller inte ska göra ett val mellan materialinriktningarna i slöjdämnet. Det är något som beslutas på lokal nivå, men i beslutet behöver man förhålla sig till kursplanens centrala innehåll i slöjd. "Alla elever ska någon gång under åk 7–9 ha mött materialen metall, textil och trä, dessutom materialens kombinationsmöjligheter med varandra och med andra material." I och med det så blir till exempel "endast textilslöjd" under högstadiets sex terminer svårt att förena med kursplanen (Slöjdläraryrportalen 2017).

2.3 Forskning i och om slöjdämnet

Ämnet slöjd har en egen forskningsorganisation NordFo, Nordiskt forum för forskning och utvecklingsarbete inom utbildning i slöjd. Det finns sedan 1995 en nordisk publikationsserie för forskning inom slöjd, *Techne* serien, vars syfte är att publicera och sprida slöjdforskning på nordiska språk och engelska (Hartvik & Porko-Hudd, 2018, s. 94). De forskningsområden inom slöjd som saknas eller har fått svag forskningsuppmärksamhet är till exempel slöjd i medier och dagspress (Hartvik & Porko-Hudd, 2018, s. 103).

Det finns relativt ont om vetenskapliga publikationer, då slöjd är ett ganska obeforskat område (Rylander Lundström, 2017, s.7). Det kan finnas en rad olika orsaker till det, en aspekt som Säljö lyfter fram är att slöjd i grundskolan är något typiskt nordiskt (Säljö, 2015). En annan aspekt är att forskarutbildningsämnet slöjd fortfarande saknas i Sverige. "Avsaknaden av ett gemensamt nationellt forskningsämne försvagar och försvårar nödvändig utveckling." (Hasselskog, Holmberg & Westerlund, 2018, s. 74). Vidare menar Hasselskog, Holmberg & Westerlund att ytterligare en aspekt är att om man vill disputera inom området slöjd måste man göra det i ett annat forskarutbildningsämne, till exempel utbildningsvetenskap eller historia. Det betyder att forskningsfrågor i slöjd beforskas inom andra områden (Hasselskog et al. 2018, s. 83). I vårt grannland Finland finns däremot både slöjdpedagogik och slöjdvetenskap som forskarutbildningsämne, vilket i sin tur har öppnat upp för forskarutbildning och doktorsavhandlingar inom slöjd som ämnesområde (Johansson, 2018, s. 109).

Det är ett faktum att forskning om slöjd behövs om slöjdämnet ska kunna delta snarare än ifrågasättas i samhällsdebatten menar Hasselskog, Holmberg & Westerlund (2018, s. 90). "Det svenska slöjdfältet är ännu ett ungt forskningsområde som först år 2013 erhöll sin första professor" (Hasselskog et al. 2018, s. 74). En av de stora förändringarna som skedde under tio-årsperioden 2009–2018 är att slöjdundervisningen såväl i grundskolan som på lärarutbildningen ska vila på vetenskaplig grund. Detta borde leda till mer

resurser till slöjdforskning, mer spridning av forskningsresultatet, fler forskarutbildade professioner på landets lärarutbildningar (Hasselskog et al. 2018, s. 88)

2.4 Slöjd i världen

Svensk skola sjunker i kunskapshierakin, men när det gäller ämnet slöjd, är vi en av spjutspetsnationerna. Författaren menar vidare att tillsammans med Finland är vi utan tvekan världsledande i ämnet slöjd. Finland innehar dock topplaceringen föregångsland när det gäller skolämnet slöjd, eftersom de har fler slöjdtimmar än vi i Sverige. De vårdar sina timmar och sina traditioner mer än vi. Slöjdämnet en hög status i Finland än i Sverige, förkunskapskraven för att bli slöjdlärare är högre och många vill bli slöjdlärare. I Finland har man satsat på att utveckla forskningsanknytningen till ämnet. Där har man också knutit undervisningen i slöjdämnet till samhällets behov av entreprenörskap (Lumholdt, 2011).

Det unika med de nordiska länderna är att här kombineras hantverkskunnande, miljömedvetenhet och entreprenörskap med estetiska synpunkter. Eleverna är aktiva i att utforma en medveten formgivning och eleverna själva jobbar med verktyg och redskap (Lumholdt, 2011). I Norge har man, till skillnad från övriga nordiska länder, slöjd och bild som ett sammanslaget ämne (Johansson, 2018, s. 110).

Utanför Norden finns slöjd till exempel i Tyskland och England. Dessa två länder var först med flickslöjd, medan Sverige var först ut med gosslöjden. I världen finns slöjd i Österrike, Kenya, Botswana, Zimbabwe, Etiopien, Zambia och på Kuba. På en del skolor i Schweiz och i USA har man slöjd, men inte i länderna som helhet. I Japan har slöjden länge funnits med obligatoriskt i skolan ungefär som i Sverige. Nu riskerar slöjden att komma i kläm även där liksom i Sverige, då fokuseringen på språk och matematik gör att estetiska ämnen som bild och slöjd får stryka på foten. Skillnaden mellan slöjd i Sverige och slöjd i många andra länder i världen är stor. De nordiska och baltiska staterna håller fast vid arbetet med material och hantverkstekniker, i många andra länder har man frångått den ursprungliga idén och i stället låtit ämnet omfatta områden som hemkunskap, entreprenörskap och design (Lumholdt, 2011).

2.5 Synen på praktisk kontra teoretisk kunskap

De fyra F:en: fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet betecknar olika former för kunskap i grundskolans ämne och ska betraktas som ickehierarkiska (Carlgren, 2012). Trots att ämnena betraktas som ickehierarkiska menar Carlgren att det verkar som att grundskolan fortsätter att sätta likhetstecken mellan kunskap och så kallad teoretisk kunskap. Carlgren ger uttryck för att de kunskaper som mäts på nationell och internationell nivå är teoretiska. Västerländsk kunskapstradition är grundad i vetenskap och filosofi, som är knuten till teoretisk kunskap, alltså tänkande istället för praktiskt arbete. Man ska veta istället för att kunna.

Det är en kunskapsuppfattning som kan kallas rationalistisk - där kunskap är det samma som formulerad, s.k. påståendekunskap som, i huvudsak, ses som en återspeglning av världen och som något som bör ligga till grund för handling. När det gäller förhållandet mellan teori och praktik uppfattas teorin som det grundläggande. Med en rationalistisk kunskapsuppfattning följer en s.k. teknisk rationalitet, d.v.s. att den teoretiska kunskapen uppfattas som grund för praktikens utveckling och praktik ses som tillämpad teori (Carlgren, 2015, s. 75).

Den teoretiska kunskapssynen kan vara en bidragande orsak till att slöjden överhuvudtaget ifrågasätts (Brage & Frondelius, 2009, s.1). Liksom Brage & Frondelius menar Rylander-Lundström att det är de teoretiska kunskaperna som värderas. "Slöjd är ett ämne som utvecklar "handens kunskap", en kunskap som är lågt värderat i en skola som präglas av mätbarhetskultur." (Rylander-Lundström 2018, s. 2).

Rylander-Lundström har gjort en studie i olika uppfattningar om ämnet slöjd, empirin som ligger till grund för analysen är hämtad från två Facebookgrupper. De allra flesta argumenterade för slöjd som skolämne, men var ändå bekymrade för slöjdämnets framtid. Rylander-Lundström ger uttryck för att det som kan ligga till grund för att de var bekymrade var att praktisk-estetiska ämnen inte får plats i en skolkultur som värderar mätbara resultat, exempelvis PISA och TIMMS (Rylander-Lundström 2018, s. 31).

2.6 Åsiktsyttringar

I grundskolan är det obligatoriskt att läsa 17 skolämnena och alla ämnen ska betraktas som lika viktiga för grundskolans bildningsuppdrag ("Skolämnena i Sverige", 2021 10 november). Slöjdens vara eller icke vara debatteras och slöjddebatten fick senast stor uppmärksamhet i den så kallade "smörknivsdebatten", som Ann-Charlotte Marteus startade med sin krönika i Expressen 5 januari 2016. "Hur många smörknivar tål Sverige?" frågar Marteus. Vidare beskriver Marteus att slöjd är ålderdomligt och att man borde dra ner på slöjden till förmån för andra ämnen, eftersom det finns så många moderna ämnen som knackar på skoldörren. Slöjden borde därför vara valbar, istället för obligatorisk på högstadiet. Marteus tror inte på de vanliga argumenten för slöjd som skolämne, som exempelvis att praktiska ämnen i grundskolan är att de passar för de elever som är mer praktiskt än teoretiskt lagda. "Det finns i själva verket så många argument att man nästan blir lite misstänksam." Argument som Marteus syftar på är; att slöjd stimulerar till kritiskt tänkande, utvecklar kreativiteten, ökar förståelsen för andra kulturer, höjer den entreprenöriella kompetensen, gynnar ett hållbart samhälle samt främjar matematisk förmåga. Marteus anser att om slöjd var så bra och nyttigt för dagens grundskoleelever skulle den inte behöva motiveras så ihärdigt, då skulle vi ta den för given! (Marteus, 2016, 5 januari).

Den 16 februari 2017 spädde Frida Boisen på debatten ytterligare genom att uppmana Gustav Fridolin att byta ut slöjden mot programmering, också detta i en krönika i tidningen Expressen. "Kom igen nu, Fridolin! Byt ut syslöjd mot programmering."

uppmanar Boisen. Boisen anser att svenska skolan är kvar i stenåldern, eleverna virkar eller sitter halva slöjdlektionen och väntar på hjälp för att trä i en tråd. Slöjden behövdes i bondesamhället, varför finns det på schemat i grundskolan idag? Vidare anser Boisen att vi nu bör kasta ut symaskinen och låta datorerna flytta in. "Vill vi bara förvara barnen, eller ge dem relevanta kunskaper?" Det finns inga platsannonser som efterfrågar virkning. "På riktigt, hur långsamt kan skolministerns kvarnar mala på en skala?" (Boisen, 2017, 16 februari). Detta är endast två exempel på inlägg i debatten, men att slöjd debatteras är det ingen tvekan om, då inlägg i debatten fortskrider såväl i media som i sociala forum.

2.7 Bakgrundssammanfattning

Bakgrunden visar att de faktorer som ligger bakom slöjddebatten i Sverige är bristande forskning i och om slöjd, att slöjd är ett ovanligt fenomen i skolor runt om i världen samt den teoretiska kunskapssynen som råder. Marteus och Boisen lyfter i sina debattartiklar olika argument mot skolslöjden.

1. Slöjd är ålderdomligt.
2. Slöjden borde dras ner på till förmån för andra ämnen, eftersom det finns så många moderna ämnen som knackar på skoldörren.
3. Slöjden borde vara valbar, istället för obligatorisk på högstadiet.
4. Slöjd är inte ett tillräckligt praktiskt ämne, det ingår för svåra teoretiska bitar.
5. Slöjd är inte viktigt och nyttigt för dagens grundskoleelever.
6. Eleverna borde ha färre ämnen i skolan.
7. Det är svårt att hitta utbildad slöjdlärare.
8. Pengarna borde läggas på annat än slöjdlärare
9. Sverige ligger efter i digitalisering.

Slöjdämnet är alltså ett debattämne och slöjden behöver försvara sin plats på schemat. Ämnesföreträdarna har behövt försvara ämnets plats som ett av de obligatoriska ämnena på olika sätt. Marteus och Boisen lyfter argument mot skolslöjden, dessa ligger till grund för studien.

3 Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att undersöka hur professioner inom skolan och vårdnadshavare förhåller sig till slöjdämnet.

Utifrån ovanstående syfte ställs följande forskningsfrågor:

- Vilka kunskaper har professioner inom skolan och vårdnadshavare om ämnet slöjd i dagens skola?
- Vilka åsikter om slöjdämnet har professioner inom skolan och vårdnadshavare?

4 Teoretisk utgångspunkt

För att besvara studiens syfte förefaller diskursteori vara en teori som ger goda möjligheter för genomförandet av studien. Wikberg (2014) återger hur en av hennes respondenter med den enkla formuleringen ”den stora mängden människors gemensamma röst” beskriver vad en diskurs är, eller hur en diskurs kan upplevas för omgivningen (s.66). Börjesson och Palmblad (2007) menar att det är vanligt att beskriva diskurs som ett bestämt sätt att tala om och se på världen. Vidare påpekar Börjesson och Palmblad att en viktig fråga gällande diskurs inom vetenskapen är vems kontext det är som beskrivs (Börjesson & Palmblad, 2007). Wahlström (2018) skriver att begreppet diskurs ofta används inom forskning för att “fånga in centrala meningsbärande uttryck för människors sätt att förstå världen” (s.32). För att förstå hur vi människor skapar mening om världen omkring oss undersöks olika sociala fenomen med hjälp av diskursbegreppet (Wahlström, 2018). Winther Jørgensen och Phillips (2000) beskriver hur diskursteori lämpar sig väl om man ska undersöka samhällliga tendenser.

5 Metod

I metodkapitlet presenteras först val av metod och urval. Därefter presenteras genomförande samt bearbetning och analys. Avslutningsvis lyfts forskningsetiska aspekter.

5.1 Val av metod

För att besvara studiens frågeställningar har både kvalitativ- och kvantitativ metod använts. Som kvalitativ metod har intervjuer använts till studien. Såväl fyra ordförande i Barn- och utbildningsnämnden i fyra kommuner, som utbildningschefer i fyra kommuner samt åtta rektorer i fyra kommuner har intervjuats.

Det finns tre slags intervjuer, strukturerade, ostrukturerade och semistrukturerade. Till studien har semistrukturerade valts, vilket enligt Bryman innebär att intervjuaren har en intervjuguide, med teman och frågor, som intervjuaren vill att informanten ska beröra. En fördel är att det finns en frihet i ordningsföljden och utformningen av frågorna. Ytterligare en fördel är att alla intervjuer utgår från samma struktur (Bryman 2002). En nackdel kan vara det tidsödande arbetet med att transkribera och koda materialet. Denna intervjuform har valts för att det finns en intervjuguide att förhålla sig till, men ändå en önskvärd frihet i ordningen frågorna ställs, utifrån hur intervjun fortlöper (Ahrne och Svensson, 2011).

En intervjuguide en strukturerad lista över vilka frågeställningar som ska beröras, där de avgörande frågorna ska göra det möjligt att se hur de intervjuade upplever ett tema utifrån sin värld. Formuleringen av frågeställningen inte ska vara så specifik att den hindrar idéer eller synsätt, samt att intervjuaren inte ska inleda sin intervju med förutfattade meningar. Det finns olika slags frågor som ingår i en intervjuguide bland annat, inledande frågor, uppföljningsfrågor, sonderingsfrågor och direkta frågor (Bryman 2002, s. 304).

Då syftet med denna studie är att undersöka hur professioner inom skolan och vårdnadshavare förhåller sig till slöjdamnet har såväl fyra ordförande i Barn- och utbildningsnämnden i fyra kommuner, som utbildningschefer i fyra kommuner samt åtta rektorer i fyra kommuner intervjuats.

Som förberedelse gjordes två pilotintervjuer, en digital och en fysisk. En förstudie bör göras för att testa intervjun som helhet (Bryman, 2002). Förstudien gjordes dels för att se hur frågorna bemöttes och om frågorna uppfyllde syftet, dels för att se ungefär hur lång tid en intervju kunde ta och om ljudupptagningen, alltså den tekniska utrustningen fungerade. Under pilotintervjuerna upptäcktes att formuleringen på vissa frågor behövde ändras.

För att få reda på vilka kunskaper professioner inom skolan har om ämnet slöjd i dagens skola ställdes frågorna;

- Känner du till det centrala innehållet i slöjd, syftet och de långsiktiga målen?
- Är slöjd ett ämne eller två?
- Vet du vilka förmågor slöjdämnet, enligt kursplanen, syftar till att ge eleverna förutsättningar att utveckla?

För att få reda på vilka åsikter om slöjdämnet professioner inom skolan har, ställdes följande frågor:

- Varför anser du som * professionen (ex. ordförande i Barn- och utbildningsnämnden) att slöjd bör finnas som obligatoriskt ämne i grundskolan?
- Har ämnet slöjd någon samhällsrelevans?
- Känner du till några av grunderna för vilka slöjdämnet ibland ifrågasätts i debatten?
- Varför tror du att just slöjdämnet så ofta ifrågasätts?

Intervjuguiden i sin helhet kan läsas i bilaga 2.

Som kvantitativ metod har enkäter använts. Enkäter skickades ut till samtliga 70 lärare som inte undervisar i slöjd på två F-9 skolor i två av de kommunerna intervjuerna gjordes, samt till 50 vårdnadshavare på samma två skolor. Frågorna i enkäten hade olika svarsalternativ beroende på vilken form av svar som eftersöktes. Det fanns både flervalsfrågor och öppna svarsalternativ. En fördelar med enkätstudier är att man kan hantera stora mängder information. Det blir även möjligt att jämföra svaren då alla respondenter har besvarat exakt samma frågor. En nackdel är att det inte finns någon möjlighet att ställa fördjupningsfrågor eller följdfrågor till respondenterna efter att enkäten har lämnats in, därför är det av stor vikt att de frågor som ställs är ordentligt genomtänkta (Christoffersen & Johannessen, 2015).

Det finns det en mängd riktlinjer att följa när frågor till frågeformulär skall konstrueras och språket i frågeformuläret bör anpassas till sin målgrupp. Huvudregeln är att språket ska vara så enkelt som möjligt utan att för den skull bli naivt eller utslätat. Det är viktigt att frågorna endast innehåller en frågeställning åt gången, samt att varje fråga inte bör vara längre än nödvändigt. Varken frågor eller svarsalternativ ska kunna tolkas på mer än ett sätt, frågor bör inte heller formuleras på ett ledande sätt utan så neutralt som möjligt (Bertram, 2009).

För att besvara studiens frågeställning; Vilka kunskaper har professioner inom skolan och vårdnadshavare om ämnet slöjd i dagens skola? innehöll enkäten följande frågeställningar.

- Känner du till det centrala innehållet i slöjd? - flervalsfråga
- Är slöjd ett ämne eller två? - flervalsfråga
- Vad anser du att lärandet är i ämnet slöjd? - öppen fråga

För att besvara studiens frågeställning; Vilka åsikter om slöjdämnet har professioner inom skolan och vårdnadshavare? innehöll enkäten följande frågeställningar.

- Anser du att slöjd bör finnas som obligatoriskt ämne i grundskolan? - flervalsfråga
- Varför anser du så? - öppen fråga

Några formuleringar anpassades något till målgruppen lärare och vårdnadshavare. Enkäterna i sin helhet kan läsas i bilaga 3 och bilaga 4.

5.2 Urval

Anledningen till urvalet är att få ett så brett spektra som möjligt, samt att inte bygga undersökning på en profession som redan har en given inställning till ämnet slöjd, såsom slöjdlärare har.

Anledningen till antalet informanter i intervjustudien är att det i alla kommuner finns en ordförande i Barn- och utbildningsnämnden, i tre av kommunerna finns det endast en utbildningschef, men i alla kommunerna finns det minst två rektorer. Informanterna valdes ut för att de besitter en profession med anknytning till skolans värld, men inte är lärare. Detta för att få ett vidare perspektiv i studien än den syn som professioner som befinner sig i skolan rent fysiskt varje dag har. De fyra kommunerna valdes ut med grund i att jag själv arbetat där, men också för den geografiska närheten, då samtliga kommuner ligger inom en radie med femtio kilometer från min bostadsort. De två skolorna där enkäterna genomfördes valdes ut med grund i att de var mest tillgängliga.

5.3 Genomförande

Inför intervjuerna skickades en förfrågan ut via mail, se bilaga 5. Till en början inkom endast tre svar på mailet. Påminnelse skickades ut och samtal ringdes till de tänkta informanterna. Det visade sig att mailet hade hamnat i skräpposten hos flera mottagare, trots att mailet skickats från en skolmail. Samtliga 16 informanter tackade ja till att delta i studien och var positivt inställda till att bli intervjuade, då de ansåg att en intervju kunde ge även dem en fördjupad insikt i ämnet. Varje informant avgjorde själv om intervjun skulle ske fysiskt eller digitalt.

Intervjuerna dokumenterades genom att intervjun spelades in med en mobiltelefons ljudinspelare. De tre stora fördelarna med att spela in är att det underlättar transkribering av materialet, man kan gå tillbaka och lyssna igen och har en större närvaro i mötet med informanten. Det blir också en större säkerhet kring att en eventuell citering blir korrekt. Innan varje påbörjad intervju ombads informanterna att ge ett godkännande kring ljudupptagning. Informanten fick också tydlig information att

Ljudupptagningen endast skulle användas till denna studie och raderas efter färdigt arbete. Intervjuerna tog mellan tjugo och fyrtiofem minuter. De intervjuer som genomfördes fysiskt tog längre tid än de digitala intervjuerna, eftersom det blev mer "kringsnack" vid de fysiska mötena. Nio av intervjuerna genomfördes fysiskt och sex av intervjuerna genomfördes digitalt. Efter varje intervju säkerhetskopierades det inspelade materialet till en annan enhet.

Enkäterna till pedagoger som inte undervisar i slöjd, lades upp i skolornas digitala klassrum, tillsammans med en förfrågan (bilaga 6). Sammanlagt nådde enkäten ut till ca 70 pedagoger. Efter två veckor hade 27 svar inkommit och en påminnelse lades ut i det digitala klassrummet till dessa informanter. Totalt besvarade 35 av 70 pedagoger som inte undervisar i slöjd enkäten. Enkäten till vårdnadshavare mailades ut som en personlig förfrågan (bilaga 7). Efter två veckor hade 21 av 50 vårdnadshavare besvarat enkäten. Då skickades ett påminnelsemail ut till samtliga och ytterligare sju svar inkom. Totalt besvarade 28 av 50 vårdnadshavare enkäten. Till enkäterna för såväl pedagoger som vårdnadshavare användes Google formulär.

5.4 Bearbetning och analys

När intervjuerna bearbetades avlyssnades ljudinspelningarna och transkriberades. Bokmärken sattes i ljudinspelningen vid särskilt viktiga avsnitt, där tänkta citat fanns. Detta gjordes för att lättare kunna hitta tillbaka i varje intervju och på så sätt underlätta analysen. Enkäterna sammanställdes genom att alla svar på de öppna frågorna skrevs ner. Programmet Google formulär sammanställde automatiskt all statistik på flervalsfrågorna.

När intervjuerna analyserades sammanställdes fråga för fråga för varje informantgrupp. När enkäten analyserades sammanställdes hur stor del av informanter som valt de olika alternativen på flervalsfrågorna, samt alla olika alternativa svar de angivit på de öppna frågorna. Informanternas kontext är att de är professioner inom skolan eller vårdnadshavare. Gällande diskurs inom vetenskapen är den viktiga frågan vems kontext det är som beskrivs (Börjesson & Palmblad, 2007).

Boisens och Marteus argument ligger till grund för analysen av studien. Studiens analysmetod är att jämföra resultatet av intervjuerna och enkäterna med Boisens och Marteus argument mot slöjdämnets plats i skolan.

5.5 Etiska aspekter

I studien har de föreskrifter som tagits fram i Vetenskapsrådets dokument God forskningssed (Vetenskapsrådets, 2017) beaktats i relation till undersökning av individer. De principer som beaktas handlar om information till deltagare, samtycke, konfidentialitet och skydd av data. I studien har det tagits hänsyn till de fyra forskningsetiska principerna, *information, samtycke, konfidentialitet* och *nyttjande*.

Studiens intervjurespondenter informerades skriftligt och muntligt om vad som var syftet med undersökningen och varför den gjordes. Informanterna bestämde själva om de ville delta i intervjun, den byggde på frivillighetsprincipen. Då denna studies deltagare är myndiga har samtycket givits av deltagarna själva, de har också själva bestämt villkor och tid för intervjuerna. Informanterna meddelades också att inga personnamn eller kommuner kommer att nämnas i studien för att öka anonymiteten. Informanterna informerades om att den information som framkom under intervjun endast skulle användas som material i forskningssyfte för studien. Vetenskapsrådet (2017) tar upp krav om konfidentialitet som syftar till användandet av information. Det handlar om tystnadsplikt kring de uppgifter som är etiskt känsliga. När informanterna kom in på andra ämnen av mer personlig karaktär stängdes ljudupptagningen alltid av för att värna om deras integritet. Informanterna har fått vara anonyma, både i arbetet och vid transkribering. Varken inspelningar eller transkribering har delats med någon annan för att öka anonymiteten. Enkätinformanterna informerades skriftligt i samband med förfrågan, om vad som var syftet med undersökningen och varför den gjordes. Informanterna bestämde själva om de ville delta i intervjun, den byggde på frivillighetsprincipen. I och med att enkäten gjordes via Google formulär var den automatiskt anonym.

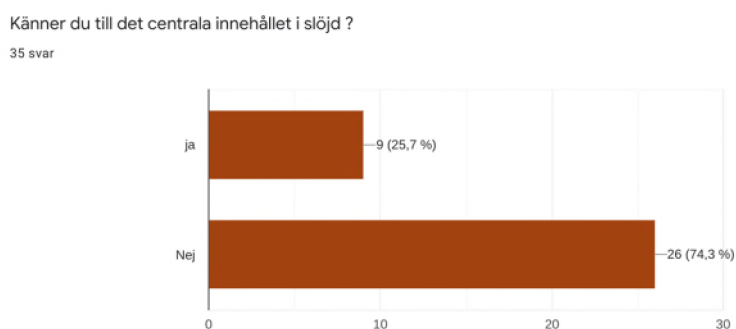
6 Resultat

I resultatkapitlet presenteras först informanternas kunskaper om slöjdamnet. Därefter presenteras informanternas åsikt om slöjd som ett obligatoriskt ämne i skolan samt informanternas tankar om slöjdebatten. Avslutningsvis sammanställs resultatet.

6.1 Informanternas kunskaper om slöjdamnet

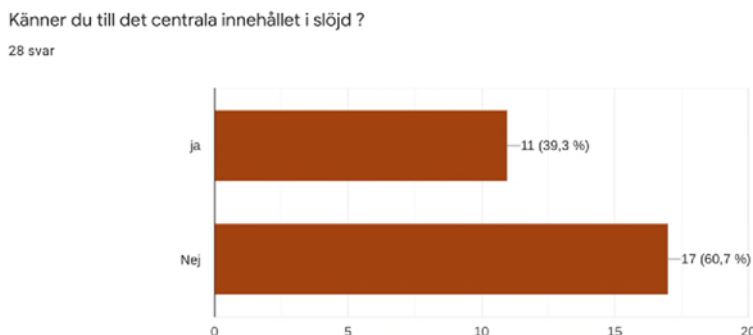
Studiens resultat visar att ingen av de fyra ordförandena i Barn- och utbildningsnämnden kände till det centrala innehållet, syftet och de långsiktiga målen i slöjd. En av de fyra ordförandena i Barn- och utbildningsnämnden ansåg att "Den kunskapen har inte vi i nämnden för de enskilda ämnena". Till skillnad mot ordförandena i Barn- och utbildningsnämnden uppgav en av fyra utbildningschefer att hen kände till det centrala innehållet i slöjd, syftet och de långsiktiga målen medan två av utbildningscheferna gav uttryck för att de endast kände till delar av det centrala innehållet och en av utbildningscheferna kände inte till innehållet alls. Den utbildningschef som inte hade någon kännedom ansåg att hen "inte har anledning att sätta sig in kursplanerna, det är rektors ansvar". Samtliga åtta rektorsinformanter angav att de inte kände till det centrala innehållet, syftet och de långsiktiga målen i slöjd.

Figur 1 visar att nio av de 35 lärarinformanterna svarade att de kände till det centrala innehållet i slöjd medan 26 svarade att de inte gjorde det.

Figur 1: Intervjusvar vid intervju av lärare

Figur 2 två visar att elva av de 28 vårdnadshavarna svarade att de kände till det centrala innehållet i slöjd medan 17 svarade att de inte gjorde det.

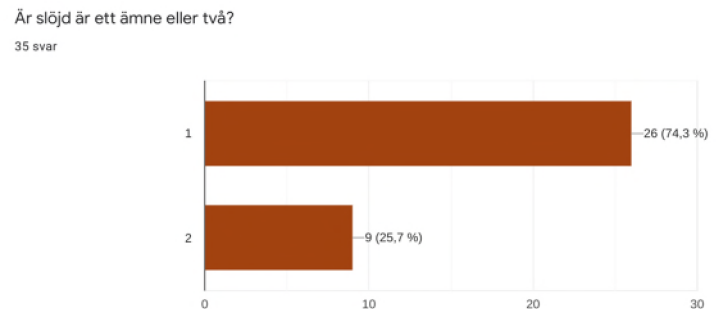

Figur 2: Intervjusvar vid intervju av vårdnadshavare

Studien visar därmed att 72 av studiens samtliga 79 informanter inte kände till innehållet i slöjdundervisningen.

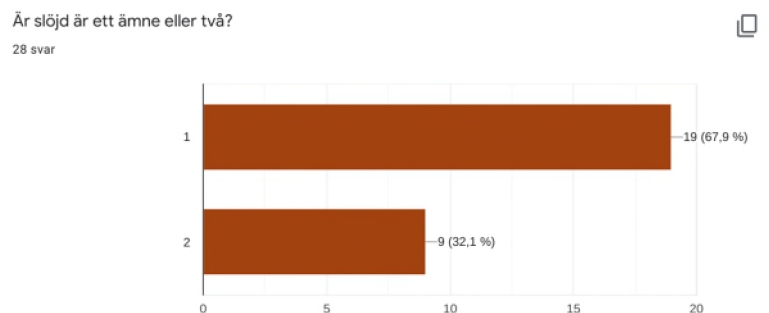
På frågan om slöjd är ett ämne eller två svarade en av de fyra ordförandena i Barn- och utbildningsnämnden att hen var säker på slöjd är ett ämne. Två av fyra utbildningschefer visste att slöjd är ett ämne, medan sex av de åtta rektorerna kände till att slöjd är ett ämne.

Figur 3 visar att 26 av de 35 lärarna ansåg att slöjd är ett ämne, medan nio ansåg att slöjd är två ämnen.

Figur 3: Intervjusvar vid intervju av lärare

Figur 4 visar att 19 av de 28 vårdnadshavarna ansåg att slöjd är ett ämne, medan nio ansåg att det är två ämnen.

Figur 4: Intervjusvar vid intervju av vårdnadshavare

Studien visar därmed att 54 av studiens samtliga 79 informanter kände till att slöjd är ett ämne.

Vilka förmågor slöjdämnet enligt kursplanen syftar till att ge eleverna förutsättningar att utveckla ansåg samtliga av de fyra ordförandena i Barn- och utbildningsnämnden att de kände till. Tre av fyra utbildningschefer ansåg att de kände till vilka förmågor slöjdämnet, enligt kursplanen, syftar till att ge eleverna förutsättningar att utveckla, medan fem av de åtta rektorerna svarade att de gjorde det. 12 av de samtliga 16 informanterna i intervjustudien kände därmed till vilka förmågor slöjdämnet, enligt kursplanen, syftar till att ge eleverna förutsättningar att utveckla. De angav förutom tålmod, skapande, processtänk, kreativitet, motorisk förmåga och att följa instruktion

också “kinetisk kunskap och spatial förmåga”. En av informanterna som svarade nej ansåg att “det är en för komplex fråga”.

I enkäten riktad till lärare som inte undervisar i slöjd ansåg 29 av de 35 lärarna i enkäten att de visste vad lärande i slöjd var. Informanterna ansåg att i slöjd lär man sig att skapa något från idé till färdig produkt. En av informanterna uttryckte det på följande sätt. “Att lära sig olika tekniker, material, maskiner, färg och form, omsätta ett mönster till ett plagg, en ritning till en liten möbel, att våga skapa något.” Informanterna lyfte även att man lär sig om miljö och hållbarhet. En av informanterna uttryckte det på följande sätt. “Miljö och långsiktig hållbarhet ex. återanvända material.”

Andra områden som informanterna lyfte var motorik, regler, följa instruktioner samt språklig förmåga. Det framkom också att informanterna tyckte att slöjden var nyttig för framtiden. Tre av informanterna uttryckte det på följande sätt. “Kunskap för att hantera detta område när de blir äldre.”, “Grunder som eleverna kan behöva längre fram i livet.”, “Livskunskap”. Fyra de 35 informanterna hade inget svar på frågan “vad är lärande i slöjd” och svarade följande: “Förstår inte frågan”, “Ärligt talat, ingen aning!”, “Jag förstår inte frågan.”, “Vet ej.”

En av vårdnadshavarna hade “tagit reda på svaret” vad man lär sig i slöjd och svarade så här. “Enligt Skolverkets läroplan för slöjd årskurs 7-9 innebär det hela processen från en idé till färdigt resultat och sedan utvärdera sitt resultat. Eleverna får också lära sig att dokumentera vilka material och redskap man använt, och hur man tänkt genom arbetets gång. Skolverkets läroplan är mycket intressant läsning och mer omfattande än jag kunnat ana.” Saker som vårdnadshavare lyfte att man lär sig i slöjd var kreativitet, skapande, formge, instruktioner och motorik. En informant var insatt i helheten och svarade. “Ett antal tekniker inom både textil- och träslöjd, materialkännedom, lära sig att hantera redskap inom båda grenarna, tidsplanering, dokumentation”

6.2 Informanternas åsikt om slöjd

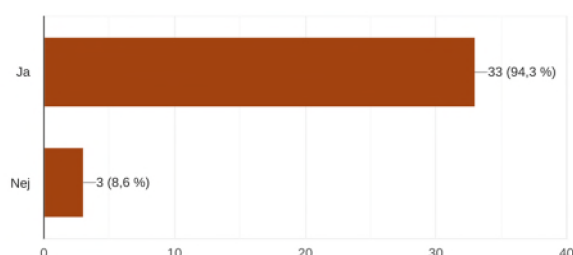
Tre av fyra ordförande i Barn- och utbildningsnämndens lutade sig mot Skolverket och att det är Skolverket som reglerar vilka obligatoriska ämnen som ska finnas med i grundskolan. En av informanterna uttryckte det på följande sätt “Jag anser att huvudmannen i samtliga kommuner bör sträva efter perfektion sett till det Skolverket/Riksdagen anser bör finnas eller inte finnas med”. Tre av fyra ordförande i Barn- och utbildningsnämndens lyfte också fram vikten av praktiska ämnen i skolan. En informant beskrev det så här “Man måste få balans mellan praktiska och teoretiska ämnen”. Tre av fyra utbildningschefer lyfter fram vikten av praktiska ämnen i skolan. En informant ansåg att “Det behövs bra arenor för våra barn att lyckas på, andra arenor än de teoretiska. Det är otroligt viktigt för att hela människan ska må bra”. Tre av de fyra utbildningscheferna motiverade slöjden med att den tränar så många olika förmågor. En av utbildningscheferna kopplade frågan till debatten om att slöjd bör ersättas med programmering. “De förmågor som övas i slöjden är mycket nyttigare för

en programmerare än många andra ämnen är”. Två av åtta rektorer gav sken av att inte tycka att slöjd är ett viktigt obligatoriskt ämne i grundskolan. En av dem uppgav att “slöjd är ett hinder för teoretiska elever”. Den andra menade att “slöjd lär ut saker man behövde kunna förr”. Den andra informanten menade vidare att “om kursplanerna i slöjd revideras ordentligt så skulle vi kanske kunna hitta en slöjdundervisning som är 2021”. Samtliga av de sex andra informanterna angav att praktiska ämnen behövs i skolan, som skäl till att slöjd bör finnas. Två informanter berörde också att slöjd är viktigt för elevernas framtid.

Figur 5 visar att av de 35 lärarna som svarade på enkäten ansåg 33 stycken att slöjd bör finnas som obligatoriskt ämne i grundskolan och tre stycken att slöjd inte bör finnas som obligatoriskt ämne. En av informanterna hade kryssat i både ja och nej.

Anser du som ämneslärare i ett annat ämne än slöjd, att slöjd bör finnas som obligatoriskt ämne i grundskolan?

35 svar

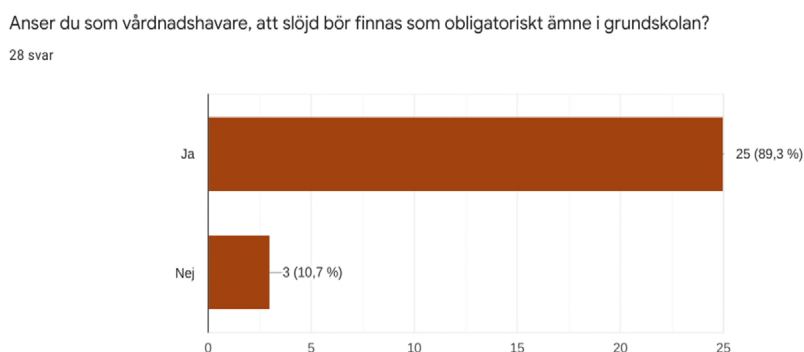
Figur 5: Intervjusvar vid intervju av lärare

Motivering som framkom av informanternas svar var jämvikt till de teoretiska ämnena, uppmuntra kreativitet och skapande samt processtänk. Den starkaste motiveringen som framkom var nyttan för framtiden. Den uttrycktes på olika sätt “Det är en inkörsport till många olika yrken.”, “Vi är en GRUNDskola alltså ska elever få möjlighet att prova och lära sig grunder i både praktiska och teoretiska ämnen innan man väljer vilken inriktning man ska välja.”, “Jag tror att det ger bra grundkunskaper som eleverna kan ha nytta av längre fram i livet”

Som motivering till varför slöjd inte bör finnas som obligatoriskt ämne i grundskolan angav informanterna följande motiveringar: “Visst jag kan hålla med om att praktiska ämnen kan vara bra för elever med svårigheter att koncentrera sig i teoretiska ämnen, men jag anser tyvärr inte att slöjden ger någon vidare kunskap. Det kanske låter hårt, men slöjden är det ämnet jag själv inte tagit med mig någonting ifrån, tyvärr.”, “Lektionstimmarna bör användas till svenska, matematik eller engelska”.

Figur 6 visar att av de 28 vårdnadshavarna som svarade på enkäten ansåg 25 stycken att slöjd bör finnas som obligatoriskt ämne i grundskolan och tre att slöjd inte bör finnas som obligatoriskt ämne.

Figur 6: Intervjusvar vid intervju av vårdnadshavare

Motivering som framkom av informanternas svar var variation till de teoretiska ämnena, arbeta praktiskt, kreativitet samt lära sig om tekniker och material. Den starkaste motiveringen som framkom var även hos dessa enkätinformanter nyttan för framtiden. Den uttrycktes på olika sätt. “Man behöver det för framtida yrkesval.”, “Att utveckla praktiska färdigheter är lika viktigt som teoretiskt sett i ett livsförlopp.”, “Det är viktigt att ha grundläggande kunskaper både i att sy och träslöjd. Att både kunna skapa själv och kunna fixa vissa praktiska saker i livet.”

Som motivering till varför inte slöjd bör finnas som obligatoriskt ämne i grundskolan angav en av informanterna följande motivering: “Jag tänker att det kanske inte är lika relevant i dagens samhälle att kunna göra exempelvis en brödkniv, alternativt sy ett klädesplagg, då detta finns att tillgå i vilken affär som helst i dag. Det kostar mer för skolan att tillverka det på en lektion, än om man skulle köpa det i en affär.”

Två av informanterna hade gjort en egen variant av svaret och angav följande: “Det borde vara obligatorisk till årskurs 7. Därefter borde eleverna få välja mellan slöjd, bild och musik. Man kanske skulle ha slöjd som ett specialämne för dom som är intresserade av det?”, “Kunde kombineras med teknikämnet. Behövde inte vara uppdelat i trä och syslöjd, känns lite gammaldags.”

Studien visar därmed att 70 av studiens samtliga 79 informanter ansåg att slöjd ska finnas som ett obligatoriskt ämne i skolan. De flesta (70 av 79) informanterna anser att slöjd skall vara ett obligatoriskt ämne i skolan. Informanterna som anser att slöjd skall vara ett obligatoriskt ämne anser det främst, eftersom de tänker att slöjd är ett till huvudsak praktiskt ämne. De lyfter fram att praktiska ämnen behövs i skolan som motvikt till de teoretiska ämnena och att praktiska ämnen passar en del elever bättre. De lyfter också den stora nyttan som eleverna har med slöjdekunskaper i framtiden, samt att samhället har nytta av individer som besitter den kunskapen man får i

slöjdundervisningen. De nio informanter som inte tycker att slöjd ska vara ett obligatoriskt ämne motiverade det främst med att slöjd är ålderdomligt och omodernt. De anser inte att eleverna i och med slöjdundervisningen får kunskaper som de eller samhället har nytta av i framtiden.

Tre av fyra ordförande i Barn- och utbildningsnämnden tyckte att slöjd har en samhällsrelevans. Motiveringar till att slöjd har en samhällsrelevans var bland annat för att bevara vår textilhistoria och att många elever aldrig skulle komma i kontakt med hantverk om det inte fanns i skolan. En av de av fyra ordförande svarade "Man skulle önska det, men tyvärr inte". Samtliga utbildningschefer tyckte att slöjd har en samhällsrelevans. De lyfte aspekter som anknytning till arbetsliv, företagsvärlden, industri och vidare utbildning. En informant ansåg att slöjden var "en bas att kunna välja vidare". En av rektorerna tycker inte att slöjd hade någon samhällsrelevans och en av informanterna förstod inte frågan. Tre av informanterna uppgav att samhällsrelevansen ligger i det blivande yrkeslivet. Två av informanterna ansåg att slöjd bidrar till insikt i hållbar utveckling. En av informanterna betonade att "kreativa människor behövs i samhället".

Endast en av de fyra ordförande i Barn- och utbildningsnämnden kände till att det pågick en debatt om slöjdämnet. Informanten som var bekant med debatten svarade att "Det är inte lika fint som andra ämnen. Det är inte så akademiskt och man vill ha tiden till andra ämnen" Samtliga utbildningschefer kände till debatten. En av informanterna uppfattade inte att det var någon skarp debatt, som menar att man ska ta bort ämnet. Informanten ansåg att hen "inte har någon anledning att fördjupa sig". Av de andra tre informanterna ansåg en att "skolan är ett ideologiskt slagfält". Vidare ansåg hen att debatten i slöjd förs i ett sammanhang där det pratas mycket digitalisering och man försöker hitta digitaliseringens motsats. Av den anledningen ger man sig på slöjden. "Det anses att smörknivar kan vi köpa, men programmera måste vi kunna". Det blir också ett statustänk - "det som är abstrakt är bra och det som är konkret är mindre bra".

Två av rektorerna kände inte till debatten, en av dessa svarade "jag har nog inte lyssnat på det". En av dessa informanter trodde att debatten handlade om att "man måste fokusera på kärnämne" samt "att slöjden har låg status". Den andra tänkte på synen på de estetiska ämnena, "vi tar timmar från de praktiskeestetiska timmarna, de är inte så viktiga". Informanten lyfte också att slöjd "inte finns i andra länder".

En av de rektorsinformanter som kände till debatten ansåg att "man borde göra det mer vetenskapligt att jobba med händerna då skulle det bli tyngd i det". Vidare ansåg informanten att "slöjdens röst inte hörs tillräckligt högt" och att det inte finns tunga forskare kopplade till slöjdämnet. "Det är för liten grupp som forskar i slöjd- de sticker inte ut i bruset". En annan informant funderade på om slöjd "inte är i finrummet". Slöjden framhålls inte lika mycket i det kulturella som musik, bild och idrott. "Det är status att besöka idrottsevenemang, konserter eller konstutställningar, men inte att gå på

en hantverksmessa”. En tredje informant ansåg att “slöjden är det ämne som har minst status bland skolämnena, inga Nationella prov, det är inget kärnämne och man har inte slöjd på gymnasiet. Dessutom har man ingen nytta av slöjd, varken i vidare studie eller i vidare liv. Slöjd är ett nödvändigt ont”. En fjärde informant tänkte att “det handlar om hela samhällssynen på yrken generellt, vad är viktiga yrken idag” Den största delen på arbetsmarknaden handlar inte om att vända papper, ändå anses det som viktiga yrken och det speglar av sig på vad som anses vara viktigt i skolan. En femte informant trodde att det “ligger i lärarskiktet och skiktet över dem”. Flera informanter påpekar att de teoretiska delarna har “ett större värde”. En informant lyfte också lärarbristen.

6.3 Resultatsammanfattning

6.3.1 Sammanfattning av informanternas kunskaper om slöjdämnet

Relativt stor andel av informanterna kände till att slöjd är ett gemensamt ämne, men endast en liten del av informanterna ansåg att de hade kännedom om innehållet i kursplanen för slöjd. Trots det visade det sig genom följdfrågor att huvuddelen av informanterna kände till delar av innehållet. De visste att eleverna formger och framställer föremål i olika material med hjälp av lämpliga redskap, verktyg och hantverkstekniker. Informanterna kände också till miljö och hållbarhetsperspektivet samt det estetiska uttrycket. Vidare hade de kännedom om slöjdprocessen och dokumentationen samt att eleverna ska lära sig läsa ritningar och följa instruktioner.

Ingen av informanterna kände till att det i kursplanen för slöjd ingår att eleverna ska känna till och använda slöjdspecifika ord och begrepp. De kände inte till att eleverna inom ramen för slöjd ska använda digital teknik samt koppla sina ritningar och mönster till matematiska beräkningar. Inte heller arbetsmiljö och ergonomi eller arkitektur, konst och design nämndes av informanterna. Informanter visste vidare inte att mode och trender samt slöjd och hantverk i Sverige och andra länder var delar av kursplanen.

6.3.2 Sammanfattning av informanternas åsikt om slöjd

De flesta informanterna anser att slöjd skall vara ett obligatorisk ämne i skolan och anser i motsats till Marteus och Boisen att slöjd är viktigt och nyttigt för dagens grundskoleelever. Informanterna ansåg också att slöjd är ett praktiskt ämne och just därför ska det vara ett obligatoriskt ämne i skolan. Det är inte någon informant som lyfter att det ingår svåra teoretiska delar i slöjden. De informanter som ansåg att slöjd inte längre bör finnas som obligatoriskt ämne, ansåg främst liksom Marteus och Boisen att slöjd är ålderdomligt och omodernt. Dessa informanter lyfter också liksom debattörerna argumentet att slöjd borde dras ner till förmån för andra ämnen. Informanterna påpekar dock till skillnad från Marteus och Boisen att det är i första hand

kärnämnen som eleverna ska fokusera på. Vidare ansåg dessa informanter liksom det i debatten framskrivs att slöjd inte har någon nytta för dagens grundskoleelever och därför inte är viktig. Ingen informant lyfter att pengarna borde läggas på annat än slöjdlärare.

På politikernivå lutar informanterna sig mot Skolverkets regelverk och ansåg att vi har slöjd i dagens skola för att regelverket säger det. Rektorerna är de i intervjustudien som är närmast verksamheten och en betydligt större andel av dem än av övriga informanter ansåg att slöjd inte bör finnas som obligatoriskt ämne. De menade att slöjd är ålderdomligt samt att kursplanerna i slöjd är omoderna och inte passar in i dagens samhälle.

7 Diskussion

I det här kapitlet diskuteras den valda metoden. Därefter följer en resultatdiskussion samt en slutsats.

7.1 Metoddiskussion

Syftet med studien motiverar såväl kvalitativ som kvantitativ metod för att få såväl ett djup som ett brett underlag. Styrkan i metodvalet är det breda underlag som samlades in, genom den bild som informanter i undersökningen gav. Svagheten är att hela undersökningen bygger på de utvalda informanternas vilja att delta. Metodvalet har fungerat väl gällande validitet då studiens syfte har besvarats. Det finns dock parametrar som kunde gjorts bättre. I intervjuguiden kunde jag haft tydligare förutbestämda frågor till de frågor som är ja och nej frågor, eller formulerat om dem så att de inte var ja och nej frågor. Enkäterna kunde mailats ut till lärarna såsom de gjordes till vårdnadshavare, det skulle blivit mer personligt och kanske givit en högre svarsfrekvens. För att få en helhet i enkätstudien i förhållande till intervjustudien kunde även enkäterna genomförts i alla fyra kommunerna.

Gällande reliabilitet fungerade också metodvalet väl. En tanke som dykt upp är att alla utom en informant i intervjustudien och de flesta av informanterna i enkätstudien har undervisats under en läroplan som är tidigare än Lgr11, vilket kan påverka resultatet då informanterna möjligen refererade till den läroplan de själva undervisats i. En annan tanke är att om informanterna i intervjustudien samt lärarna som svarade på enkäten hade svarat på frågorna som samhällsmedborgare, det vill säga privatperson, istället för som profession så hade deras svar kanske blivit annorlunda.

7.2 Resultatdiskussion

Winther Jørgensen och Phillips (2000) beskriver hur diskursteori lämpar sig väl om man ska undersöka samhälleliga tendenser. Slöjden är ett skolämne som har tendens att debatteras i samhället, bland annat i media. Marteus och Boisen lyfter nio argument mot skolslöjden utan att rangordna dem. Några av Marteus och Boisons argument lyfts när professioner inom skolans värld och vårdnadshavare i studien resonerar kring slöjd, medan andra argument inte alls kommer på tal. I studien framkommer att de informanter som delar debattörens åsikt särskilt framhåller tre av dessa argument. Det som informanterna främst lyfter är att slöjd är ålderdomligt, att slöjd inte är viktigt och nyttigt för dagens grundskoleelever samt att slöjden borde dras ner på. Min uppfattning är att dessa tre argumenten är de vanligaste argumenten i debatten mot skolslöjden. Övriga sex argument som Marteus och Boisen framhåller är det endast någon enstaka informant som berör. Därav drar jag slutsatsen att inom studiens kontexten så är dessa argument inte meningsbärande för informanternas åsikter om slöjdämnets plats och status.

Marteus och Boisons lyfter som ett av sina argument att slöjd inte längre är ett tillräckligt praktiskt ämne och att det ingår för svåra teoretiska bitar, denna aspekt berör ingen av informanterna. De informanterna som inte anser att slöjd ska finnas som obligatoriskt ämne motiverar det istället med att slöjd är ett enbart praktiskt ämne. Det anser jag visar att Marteus och Boisen är mer insatta i kursplanen för slöjd än dessa informanter. Studien visar att de flesta argument som Marteus och Boisen framför mot skolslöjden också är argument som informanterna i studien lägger fram. Skillnaden mellan informanterna och debattörerna är dock att hos informanterna finns det tre argument som väger betydligt tyngre. Debattörerna framför de nio punkterna utan rangordning.

Studiens bakgrund redogör för hur Jeansson (2017) beskriver att utgångspunkten för förändringarna gällande ämnet slöjd i Lgr11 var att det skulle handla mer om lärande än om att göra. "Jämfört med tidigare kursplaner, formulerades numera kunskapskrav i slöjdämnet som till stor del syftar till bedömning av andra delar av ämnet än arbetet med hantverk". Denna förändring av slöjdundervisningen är något som gått denna studies informanter förbi. 91,1 % av samtliga 79 informanter i studien har inte kunskaper om innehållet i slöjdundervisningen och studien visar att samtliga informanter fortfarande ser slöjden som ett enbart praktiskt ämne. Som jag ser det så är den allmänna uppfattningen i samhället att slöjden är ett i stort sett endast praktiskt ämne.

De informanter i studien som inte anser att slöjd bör finnas som obligatoriskt ämne, lyfter teoretisk kunskap som det viktiga lärandet i skolan. Studiens bakgrund redogör för hur Brage och Frondelius (2009) påpekar detta "Den teoretiska kunskapssynen kan vara en bidragande orsak till att slöjden överhuvudtaget ifrågasätts", även Rylander-Lundström (2017) menar att det är de teoretiska kunskaperna som värderas. "Slöjd är ett ämne som utvecklar "handens kunskap", en kunskap som är lågt värderat i en skola som präglas av mätbarhetskultur." Synen på kunskap som något teoretiskt samt att slöjden allmänt ses som ett praktiskt ämne, ser jag som en stor del i slöjddebatten.

I denna studie framgår det att åtta av samtliga 79 informanter, det vill säga 10,1 %, inte tycker att slöjd bör finnas i dagens skola. I studien är rektorerna den största informantgruppen av de som anser att slöjd, i nuvarande form, inte bör finnas som obligatoriskt ämne i skolan. Av rektorerna, vilka är de i intervjustudien som är närmast verksamheten, anser hela 25% att slöjd inte bör finnas som obligatoriskt ämne. Det är de som organiserar och bestämmer över resurser, lokalfrågor och vem som ska undervisa. De styr upp den dagliga verksamheten i skolan, därför anser jag att det är viktigt för slöjdens existens att även rektorerna har en positiv inställning till ämnet. En av rektorerna i intervjustudien anser att "hen som rektor får för lite om forskning i ämnet slöjd från universiteten, hen får mycket input om andra ämnen". Med tanke på studiens resultat är det viktigt att information om slöjd når rektorerna. Lärarutbildarna Hasselskog, Holmberg och Westerlund (2018) betonar också att "Det är ett faktum att

forskning om slöjd behövs om slöjddämnet ska kunna delta snarare än ifrågasättas i samhällsdebatten”.

Så som Börjesson och Palmblad påpekar är det en viktig fråga gällande diskurs inom vetenskapen, vems kontext det är som beskrivs. Informanterna i intervjustudien samt lärarna i enkätstudien har deltagit i studien i egenskap av sin profession och en tanke är som sagt att möjligtvis hade deras svar blivit annorlunda om de hade deltagit i studien som samhällsmedborgare, det vill säga privatperson.

En fortsättning på den här studien skulle kunna vara att intervjupersonerna fick utbildning eller inläsningstid i slöjdens läroplan och därefter fick besvara samma frågor igen. Detta som en studie för att se hur okunskapen påverkar svaren och därmed undersöka hur en ökad kännedom skulle påverka inställningen kring ämnet. Ett ytterligare förslag på vidare forskning i ämnet är om slöjddebatten ser likadan ut i andra länder i världen som har slöjd.

7.3 Slutsats

Trots att det finns okunskap om slöjddämnets innehåll anser de flesta lärare, vårdnadshavare och andra i ledningsställning i skola att slöjd fortsatt skall vara ett obligatoriskt ämne. För att stödja ämnets plats i skolan finns behov av kunskapsspridning både inom den enskilde skolans aktörer och i hemmet. I förlängningen behövs även slöjdforskning, som genom studier av arbetet i slöjden kan lyfta ämnets innehåll och status.

8 Referenslista

- Ahrne, G. & Svensson, P. (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Bertram, I. (2009). Hur ser en bra enkät ut? (Examensarbete) Lund; avd för arbets- och miljömedicin, Lunds universitet. Hämtad från <https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOId=2858708&fileOId=2-858709>
- Boisen, F. (2017, 16 februari). Kom igen nu, Fridolin! Byt ut syslöjd mot programmering. *Expressen*. Hämtad från <https://www.expressen.se/kronikorer/frida-boisen-1/komigen-nu-fridolin-byt-ut-syslojd-mot-programmering/>
- Borg, K. (2001). *Slöjdämnet intryck – uttryck – avtryck*. (Doktorsavhandling). Linköping: Linköpings universitet.
- Brage, C. & Frondelius P. (2009). Därför är slöjden en viktig del av skolan (Examensarbete). Linköping; Institutionen för beteendevetenskap och lärande, Linköpings universitet. Hämtad från <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:221573/FULLTEXT01.pdf>
- Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber ekonomi.
- Börjesson, M. & Palmblad, E. (2007). *Diskursanalys i praktiken*. Malmö: Liber
- Carlgren, I. (2015). *Kunskapskulturer och undervisningspraktiker*. Göteborg: Daidalos.
- Carlgren, I. (2012). Kunskap för bildning? I T. Englund, E. Forsberg & D. Sundberg, (red). *Vad räknas som kunskap? Läroplansteoretiska utsikter och inblickar i lärarutbildning och skola*. (s. 118–139). Stockholm: Liber.
- Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2015). *Forskningsmetoder för lärarstudenter*. Lund: Studentlitteratur
- Grundskoleboken. (2012). *Slöjdhistoria*. Hämtad 2021-11-14 från <https://www.grundskoleboken.se/wiki/S1%C3%B6jdhistoria>
- Hartvik, J. & Porko-Hudd, M. (2018). Slöjdforskning i fokus. *Techne Serien A*. 25 (3), 94–108

- Hasselskog, P. Holmberg, A. & Westerlund, S. (2018). Slöjdämnetts situation, utveckling och forskning under 2009–2018. *Techne Serien A. 25 (3)*, 74–93
- Jeansson, Å. (2017). *Vad, hur och varför i slöjdämnet* (Doktorsavhandling). Umeå: Umeås universitet. Hämtad från <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1070235/FULLTEXT01.pdf>
- Johansson, M. (2018). Doktorsavhandlingar inom det nordiska slöjdfältet. *Techne Serien A. 25 (3)*, 109–123
- Kungliga Skolöverstyrelsen. (1962). *Läroplan för grundskolan*. Emil Kihlströms tryckeri AB: Stockholm
- Lumholdt, H. (2011. oktober). Slöjd i världen. *Läraren, 4*. Hämtad från <https://www.lararen.se/grundskollararen/skapande-amnen/slojd-i-varlden>
- Martens, A. (2016, 5 januari). Hur många smörknivar tål Sverige?. *Expressen*. Hämtad från <https://www.expressen.se/ledare/ann-charlotte-martens/hur-manga-smorknivar-tal-sverige/>
- Rylander-Lundström, M. (2017). *Skolämnet slöjd i senmodern skola* (Magisteruppsats). Linköping: Linköpings universitet. Hämtad från <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1084380/FULLTEXT01.pdf>
- Skolverket. (2004). *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003. Huvudrapport – bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik och slöjd*. Stockholm: Fritzes.
- Skolverket. (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Hämtad från <https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr11-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet>
- Skolämnen i Sverige. (2021, 23 oktober). I *Wikipedia*. Hämtad 2021-11-10 från https://sv.wikipedia.org/wiki/Skol%C3%A4mnen_i_Sverige
- Skolöverstyrelsen. (1969). *Läroplan för grundskolan Lgr69 II Supplement Slöjd*. Utbildningsförlaget Liber: Stockholm
- Skolöverstyrelsen. (1980). *Läroplan för grundskolan Lgr80*. Liber UtbildningsFörlaget: Stockholm

- SLÖJDLÄRARPORTALEN. (2017). Ska eleverna få välja materialinriktning inom slöjdamnet?. Hämtad 2021-11-09 från <http://slojdlararportalen.se/ska-eleverna-favalja-materialinriktning-inom-slojdamnet/>
- Svenska Akademiens ordbok, 28:e bandet. (1981). *Ordbok över svenska språket*. Sluvra–Solatin. Lund: Svenska Akademien, Gleerup.
- Svenskt kvinnobibliografiskt lexikon. (2021). Maria Nordenfelt. Hämtad 2021-11-11 från <https://skbl.se/sv/artikel/MariaNordenfelt?fbclid=IwAR19EgXFeLCspJnntBNyzkti0GIC5TE76B9KqZW7SisndABYJISxdchppM>
- Säljö, R. (2015). Den materiella kulturen och vårt kunskapande. I Borg, K. & Lindström, L. (red) *Slöjda för livet. Om pedagogisk slöjd*. Malmö: Lärarförlaget.
- Trotzig, E. (1988). *Två uppsatser om tidig svensk skolslöjd*. (Skapande, vetande, 0284–1266) Lärarutbildningen Linköping) Linköping
- Trotzig, E. (1997). *Sätta flickan i stånd att fullgöra sina husliga plikter*. (Doktorsavhandling). Linköping: Linköpings universitet
- Utbildningsdepartementet. (1994). *Kursplaner för grundskolan*. Fritzes: Stockholm
- Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Hämtad 2021-12-03 från https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/Godforskningssed_VR_2017.pdf
- Wahlström, N. (2018). When transnational curriculum policy reaches classrooms – teaching as directed exploration. *Journal of Curriculum Studies*, 50:5, 654–668.
- Wikberg, S. (2014). *Bland självporträtt och parafraaser* (Doktorsavhandling). Umeå: Umeås universitet. Hämtad från <http://www.divaportal.org/smash/get/diva2:745557/FULLTEXT01.pdf>
- Wikiwand. Carl Malmsten. Hämtad 2021-11-14 från https://www.wikiwand.com/sv/Carl_Malmsten?fbclid=IwAR0p-uzqMCUc-VRSUqZSGBC09uutcuM9whGrwpa9mQAwTj4QmLvTqMBWtv8
- Winther Jørgensen, M. & Phillips, P. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur

9 Bilagor

Bilaga 1

I Lgr 11 beskrivs undervisningen i slöjd på följande sätt:

Undervisningen i ämnet slöjd ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i olika hantverk och förmågan att arbeta med olika material och uttrycksformer. Eleverna ska ges möjligheter att utveckla sin skicklighet i en process där tanke, sinnesupplevelse och handling samverkar. Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla idéer, överväga olika lösningar, framställa föremål och värdera resultat. På så sätt ska undervisningen bidra till att väcka elevernas nyfikenhet att utforska och experimentera med olika material och att ta sig an utmaningar på ett kreativt sätt. Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla kunskaper om färg, form, funktion och konstruktion och om hur dessa kunskaper kan kombineras med medvetna val av material och teknik. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar förtrogenhet med begrepp som beskriver arbetsprocesser, redskap och slöjdföremåls estetiska uttryck. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla kunskaper om arbetsmiljö och säkerhetsfrågor och om hur man väljer och hanterar material för att främja en hållbar utveckling. Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar medvetenhet om estetiska traditioner och uttryck samt förståelse för slöjd, hantverk och design från olika kulturer och tidsperioder. (Skolverket, 2019, s. 251)

I den första läroplanen Lgr 62 beskrivs undervisningen i slöjd på följande sätt:

Undervisningen i textil-, trä- och metallslöjd har till uppgift att låta eleverna genom att tillverka lämpligt valda föremål och genom att utföra uppgifter, som förekommer i det dagliga livet, utveckla sina manuella anlag och färdigheter och sin förmåga att självständigt planera och genomföra ett arbete. Undervisningen bör bidra till elevernas estetiska fostran genom att söka utveckla deras förmåga till skapande verksamhet och känsla för form, färg och kvalitet. Undervisningen skall också ge kännedom om materialens egenskaper och ekonomiska värde. Den bör vidare söka lära eleverna att uppskatta och vårda goda traditioner samt öppna deras sinne för en tidsenlig hemkultur och en personligt präglad tillvaro. (Kungliga Skolöverstyrelsen, 1962, s. 320)

I den andra läroplanen Lgr 69 beskrivs undervisningen i slöjd på följande sätt:

En viktig utgångspunkt är vidare, att eleverna bör få tillfälle att förfärdiga ting som de har intresse för och upplever som meningsfulla. Den spontana arbetsglädje, som hör till barnets rikaste tillgångar, bör på allt sätt tillvaratas och stimuleras. [...] Elevens utveckling till självständighet i arbetet och värderingar utgör ett viktigt led i undervisningen. Detta innebär bl a, att slöjdprodukten bör framgå som ett resultat av elevens egna ansträngningar alltifrån idé till den färdiga produkten, och att eleverna på så sätt stimuleras till en rikt varierad och självständig aktivitet. [...] Undervisningen bör i stället ge eleven så rika tillfällen

som möjligt att öva sig i att studera och bedöma, t ex föremåls användbarhet, deras form, färg, mönster och övriga kvaliteter. Denna konsumentfostran sker till en början huvudsakligen med utgångspunkt i de föremål eleverna arbetar med för att senare bli huvudinnehållet i ett eller flera arbetsområden. Valet av tekniker skall göras utifrån elevernas individuella förutsättningar. (Skolöverstyrelsen, 1969, s.4)

I Lgr80 beskrivs undervisningen i slöjd på följande sätt:

Eleverna skall genom praktiskt arbete i textilslöjd och trä- och metallslöjd utveckla sin skapande förmåga och sin känsla för estetiska värden samt lära sig bedöma arbetsmetoder och arbetsresultat. De skall pröva och upptäcka hur redskap och verktyg används och därigenom utveckla sin motorik. I textilslöjden skall eleverna lära sig arbeta med sömnad, broderi, vävning, material- och garntekniker. I trä- och metallslöjden skall de lära sig bearbeta, sammansätta, forma och ytbehandla trä, metall och kompletterande material. Eleverna skall få kännedom om kulturarvet inom slöjdens områden. Studier av olika tider i samarbete med samhällsorienterande ämnen skall uppmuntra dem till att återge och nyskapa gamla ting. De skall få förståelse för de mänskliga och ekonomiska värden som ligger i att själv kunna bearbeta och vårda material och vara sparsam och aktsam om våra resurser. Slöjdundervisningen skall utveckla elevernas kommunikationsfärdigheter, framför allt i att räkna och i att göra och läsa ritningar. Den skall även ge eleverna den handlingsberedskap som alla behöver i arbets- och vardagslivet för att känna glädje och tillfredsställelse i att lösa praktiska uppgifter samt medverka till jämställdhet. (Skolöverstyrelsen, 1980, s.133)

I 94 beskrivs undervisningen i slöjd på följande sätt:

Slöjdamnet skall bidra till elevernas allsidiga utveckling genom att öva upp deras skapande, manuella och kommunikativa förmåga. Ämnet skall främja elevernas självständighet, ansvar och förmåga att lösa problem. Detta sker genom att eleverna, utifrån egna idéer, får planera och genomföra hela processen fram till en färdig slöjdprodukt. Att se arbetet växa fram och ta form ger eleverna arbetsglädje och tillfredsställelse och får dem att känna tilltro till den egna förmågan. Undervisningen i slöjd skall ge eleverna kunskaper i olika metoder inom slöjdområdet, känsla för estetiska värden samt kunskaper om material, redskap och maskiner. Den skall utveckla medvetenhet om resurshushållning vid konsumtion och produktion och ge insikt om attitydpåverkan och gruppsytryck i valsituationer. Slöjdundervisningen skall vidare ge eleverna kännedom om slöjdtraditioner ur ett nationellt, nordiskt och internationellt perspektiv samt ge respekt och förståelse för andra kulturer. Eleverna skall bli medvetna om traditionernas betydelse i olika kulturer och hur dessa kan inspirera till nyskapande. Undervisningen skall också skapa förståelse och intresse för hantverksyrken. Eleverna skall bli medvetna om kvinnors och mäns slöjdtraditioner och få kännedom om den rika skatt av vardagshistoria som dessa slöjdtraditioner kan förmedla. De kan härigenom få kännedom om både mäns och

kvinnors levnadsbetingelser. Ämnet skall ge förutsättningar för båda könen att självständigt klara såväl traditionellt kvinnliga som manliga uppgifter i vardagslivet och att göra funktionella, ekonomiska, estetiska och miljömedvetna bedömningar vid val av material och arbetsätt. (Skolverket, 194, s.44)

Bilaga 2

Min intervjuguide bestod av följande teman/frågeställningar:

- Varför anser du som * professionen (ex. ordförande i Barn- och utbildningsnämnden) att slöjd bör finnas som obligatoriskt ämne i grundskolan?
- Känner du till det centrala innehållet i slöjd, syftet och de långsiktiga målen?
Följdfråga om informanten svarade "ja"
  - Utveckla din kännedom inom.....
- Varför tror du att vårdnadshavare frågar sina barn vad de har **lärt** sig på matten, och vad de har **gjort** på slöjden?
- Är slöjd ett ämne eller två?
- Vet du vilka förmågor slöjdämnet, enligt kursplanen, syftar till att ge eleverna förutsättningar att utveckla?
Följdfråga om informanten svarade "ja"
  - Utveckla din kännedom inom.....
- Har ämnet slöjd någon samhällsrelevans?
Följdfråga
  - På vilket sätt?
- Känner du till några av grunderna för vilka slöjdämnet ibland ifrågasätts i debatten?
Följdfråga
  - Vilka?
- Varför tror du att just slöjdämnet så ofta ifrågasätts?

Bilaga 3

Enkäten till lärare var utformad på följande sätt:

- På vilket stadie arbetar du? - flervalsfråga (F-3, 4-6, 7-9)
- I vilket/vilka ämnen undervisar du? - öppen fråga
- Anser du som ämneslärare i ett annat ämne än slöjd, att slöjd bör finnas som obligatoriskt ämne i grundskolan? - flervalsfråga (ja, nej)
- Varför anser du så? - öppen fråga
- Känner du till det centrala innehållet i slöjd? - flervalsfråga (ja, nej)
- Är slöjd ett ämne eller två? - flervalsfråga (1,2)
- Vad anser du att lärandet är i ämnet slöjd? - öppen fråga

Bilaga 4

Enkäten till vårdnadshavare i åk 7–9 var utformad på följande sätt:

- På vilka stadier har du barn? - flervalsfråga (F-3, 4-6, 7-9)
- Anser du som vårdnadshavare, att slöjd bör finnas som obligatoriskt ämne i grundskolan? - flervalsfråga (ja, nej)
- Varför anser du så? - öppen fråga
- Känner du till det centrala innehållet i slöjd? - flervalsfråga (ja, nej)
- Är slöjd ett ämne eller två? - flervalsfråga (ett, två)
- Vad lär man sig i slöjd? - öppen fråga

Bilaga 5

Hej!

Jag heter Ann-Kristin Sturesson och arbetar som textillärare på xxskolan i xx. Jag har tidigare arbetet i såväl xx, xx som xx kommun. Just nu läser jag sista terminen på VAL och denna termin skriver jag mitt examensarbete, för att i januari kunna ta min lärarexamen och få min lärarlegitimation.

Mitt examensarbete handlar om att slöjd debatteras till och från. Vi vet att slöjdens position som ett obligatoriskt skolämne ifrågasätts, men kanske vet vi inte varför och det är den problemformuleringen jag tänker jobba utifrån.

Titeln på mitt examensarbete kommer förmodligen att bli: "Debatten om slöjd -Varför ifrågasätts slöjdens existens och på vilka grunder?"

Jag kommer att intervjua fyra ordförande i Barn- och utbildningsnämnden i fyra kommuner. Jag kommer också att intervjua utbildningschefer i fyra kommuner och minst fyra rektorer i fyra kommuner. Jag kommer dessutom att skicka ut enkäter till alla lärare som inte undervisar i slöjd på två F-9 skolor. Ett 50-tal vårdnadshavare kommer också att få ett antal skriftliga kortfrågor, som de svarar på via mail.

Jag undrar om du som (* professionen) i xxkommun kan ställa upp på en intervju för mitt examensarbete? Jag har tänkt mig att genomföra mina intervjuer v.40–42.

Stort tack på förhand!

Bilaga 6

Hej!

Just nu läser jag sista terminen på VAL och denna termin skriver jag mitt examensarbete, för att i januari kunna ta min lärarexamen och få min lärarlegitimation.

Mitt examensarbete handlar om att slöjd debatteras till och från. Vi vet att slöjdens position som ett obligatoriskt skolämne ifrågasätts, men kanske vet vi inte varför och det är den problemformuleringen jag tänker jobba utifrån.

Titeln på mitt examensarbete kommer förmodligen att bli: "Debatten om slöjd -Varför ifrågasätts slöjdens existens och på vilka grunder?"

Jag kommer att intervjua fyra ordförande i Barn- och utbildningsnämnden i fyra kommuner. Jag kommer också att intervjua utbildningschefer i fyra kommuner och fyra rektorer i fyra kommuner. Jag kommer dessutom att skicka ut enkäter till alla lärare som inte undervisar i slöjd på två F-9 skolor. Ett 50-tal vårdnadshavare kommer också att få ett antal skriftliga kortfrågor, som de svarar på via mail.

Jag undrar om du som ämneslärare i ett annat ämne än slöjd kan ställa upp och svara på en kort enkät för mitt examensarbete? Det tar max fem minuter.

Stort tack på förhand!

Bilaga 7

Hej!

Jag heter Ann-Kristin Sturesson och arbetar som textillärare på xxskolan i xx. Jag har tidigare arbetet i såväl xx, xx som xx kommun. Just nu läser jag sista terminen på VAL och denna termin skriver jag mitt examensarbete, för att i januari kunna ta min lärarexamen och få min lärarlegitimation.

Mitt examensarbete handlar om att slöjd debatteras till och från. Vi vet att slöjdens position som ett obligatoriskt skolämne ifrågasätts, men kanske vet vi inte varför och det är den problemformuleringen jag tänker jobba utifrån.

Titeln på mitt examensarbete kommer förmodligen att bli: "Debatten om slöjd -Varför ifrågasätts slöjdens existens och på vilka grunder?"

Jag kommer att intervjua fyra ordförande i Barn- och utbildningsnämnden i fyra kommuner. Jag kommer också att intervjua utbildningschefer i fyra kommuner och fyra rektorer i fyra kommuner. Jag kommer dessutom att skicka ut enkäter till alla lärare som inte undervisar i slöjd på två F-9 skolor. Ett 50-tal vårdnadshavare kommer också att få ett antal skriftliga kortfrågor, som de svarar på via mail.

Jag undrar om du som vårdnadshavare kan ställa upp och svara på en kort enkät för mitt examensarbete? Det tar max fem minuter.

Stort tack på förhand.